

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 63 - 69 ได้กล่าวถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลเกี่ยวกับการจัดการด้านเทคโนโลยี โดยสำนักงานนโยบาย และแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 32 - 34) กล่าวว่าการศึกษามีการกำหนดขอบเขตครอบคลุมไปถึงการจัดการ โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาบุคลากร การวิจัย การจัดตั้งกองทุนและหน่วยงานกลาง เพื่อกำหนดการส่งเสริมและการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศไว้ในกรปฏิรูปกระบวนการบริหารและการจัดการ ซึ่งในระบบจัดการศึกษา การควบคุมการศึกษา จะประกอบด้วยกำหนดมาตรฐานการศึกษา และการดำเนินการพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน การดำเนินงานการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่เป็นแนวทางในการพัฒนา และสามารถกำหนดมาตรฐานให้สอดคล้องกับความต้องการในการบริหารหน่วยงานได้

ความก้าวหน้าทางด้านระบบสารสนเทศและการสื่อสาร ส่งผลให้มีการพัฒนาประเทศในทุกด้าน มีคำกล่าวที่ว่า ข้อมูล คือ อำนาจที่ได้จากเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ ไอที ซึ่งมีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายโทรคมนาคม เป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่ทำให้กระบวนการจัดเก็บ วิเคราะห์ และส่งข้อมูลที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร เป็นระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างมหาศาล ดังนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารจึงมีบทบาทสำคัญ ในฐานะเครื่องมือสำหรับกระจายระบบข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาของการดำเนินการที่สำคัญขององค์กรในการนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. 2550 : 34) และการบริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อการบริหารจัดการและเป็นกลไกสำคัญทำให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย การบริหารภายใต้เงื่อนไขทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ประกอบด้วยคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการสถานศึกษาควรดำเนินการให้สอดคล้องกับสถานะของยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่เป็นระบบ โดยเฉพาะการบริหาร จัดการระบบสารสนเทศ ได้แก่ ข้อมูลสารสนเทศที่ดี

ประโยชน์ของสารสนเทศแต่ละประเภท เพื่อการตัดสินใจ การพัฒนาเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ รวมทั้งขอบข่ายและภารกิจข้อมูล สารสนเทศในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (ไพโรจน์ คชชา. 2550 : 1) สอดคล้องกับการสื่อสารในยุคโลกไร้พรมแดน เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารจัดเป็นเทคโนโลยีที่แพร่หลาย และเป็นประโยชน์ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ทั่วโลก ในเรื่องของการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ การติดต่อสื่อสารหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การจัดการเอกสาร การบริหารจัดการองค์กรผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตที่เป็นเทคโนโลยีด้านไอทีสมัยใหม่เพื่อการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้งานได้อย่างทันเวลา ถูกต้องและมีความปลอดภัยของข้อมูลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษามีคุณภาพ

การจัดระบบสารสนเทศของหน่วยงานระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขอบข่ายครอบคลุมงาน ตามกระบวนการบริหาร และการจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาทั้ง 6 ขั้นตอน ดังนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ ซึ่งโรงเรียนต้องดำเนินการจัดระบบสารสนเทศให้ครอบคลุมการบริหารจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น โดยหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ทั่วประเทศโดยสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้พยายามพัฒนาประสิทธิภาพของระบบข้อมูลและสารสนเทศของหน่วยงาน โดยยึดแนวทาง 6 ขั้นตอนดังกล่าว แต่ยังไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553 : 35) ซึ่งสอดคล้องกับผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ โดยใช้ระบบสารสนเทศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่าการดำเนินงานด้านดังกล่าวยังไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากการใช้ข้อมูลและสารสนเทศของหน่วยงาน ยังมีความยุ่งยาก ซับซ้อน ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ไม่พร้อมในการใช้งาน ครูผู้รับผิดชอบขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่สามารถบริหารจัดการระบบสารสนเทศได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2555 : 26) รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานที่พบในปัจจุบันมีหลายประการ ดังนี้ (วีระ จันทรัง และคนอื่น ๆ. 2550 : 29-30) 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความล่าช้า ข้อมูลไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน ผู้ให้ข้อมูลไม่เข้าใจวัตถุประสงค์การประสานงานไม่สะดวกมีความซ้ำ

ข้อ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลไม่ทันสมัย ล้าช้า ความร่วมมือของผู้ประมวลผลยังไม่ดีพอ 3) การใช้ข้อมูล ผู้บริหารเรียกใช้ข้อมูลเร่งด่วนเกินไปในบางข้อมูลที่มีไม่ครอบคลุมกับความต้องการ ผู้ใช้ข้อมูลยังไม่เข้าใจประโยชน์ของข้อมูล ระบบการจัดข้อมูลยังไม่ดีเรียกใช้ไม่สะดวก 4) ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน 5) การสนับสนุนจากผู้บริหารยังไม่ดีพอ และ 6) บุคลากรไม่เพียงพอและขาดทักษะความรู้ด้านสารสนเทศมีการย้ายงานบ่อยและในบางแห่งคำสั่งมอบหมายงานยังไม่ชัดเจน

จากความสำคัญของการบริหารจัดการระบบสารสนเทศ ที่มุ่งพัฒนางานภายใต้ข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ให้สถานศึกษามีความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพ และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ว่ามีสภาพการบริหารจัดการระบบสารสนเทศอย่างไร มีแนวทางการพัฒนา และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่มีความเป็นเลิศอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้สถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันนำไปแนวทางในการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพและความต้องการ

คำถามการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบสารสนเทศ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่เหมาะสมตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบระบบสารสนเทศ มีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาสภาพการบริหารจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบระบบสารสนเทศ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 6 โรงเรียน จำแนกเป็น ผู้บริหาร จำนวน 6 คน และครูผู้รับผิดชอบระบบสารสนเทศ โรงเรียนละ 2 คน จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน การเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยการเลือกแบบเจาะจง จากโรงเรียนที่เป็นแกนนำ ICT และมีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้าน ICT เพื่อการบริหารจัดการเรียนการสอน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นกรอบการบริหารจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 6 ด้าน ดังนี้

- 2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.2 การตรวจสอบข้อมูล
- 2.3 การประมวลผลข้อมูล
- 2.4 การจัดหน่วย หรือคลังข้อมูล
- 2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 2.6 การนำข้อมูลไปใช้

3. ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพ และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คือ สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนในสังกัดทั้ง 4 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอกันทรวิชัย อำเภอบรบือ และอำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ถึง วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพ หมายถึง ระดับการปฏิบัติงานระบบสารสนเทศใน 6 ด้าน เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบสารสนเทศของผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบระบบสารสนเทศในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลต่าง ๆ ที่ผ่านกระบวนการ วิเคราะห์ ประมวลผล หรือสรุปผลด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปที่สัมพันธ์กัน มีความหมาย มีคุณค่าเพิ่มขึ้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ในการใช้งาน

ระบบสารสนเทศ หมายถึง กลุ่มของระบบงานที่ประกอบด้วยตัวอุปกรณ์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผลให้เป็นสารสนเทศ เพื่อช่วยสนับสนุนในการตัดสินใจ และการควบคุมภายในองค์กร

การบริหารจัดการระบบสารสนเทศ หมายถึง การบริหารการจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ใน 6 ด้าน ได้แก่

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Collecting Data) หมายถึง วิธีการที่จะได้ข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งข้อมูล เช่น การกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล การกำหนดแหล่งข้อมูลและการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การตรวจสอบข้อมูล (Checking Data) หมายถึง การกำหนดวิธีการตรวจสอบข้อมูลดำเนินการที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับมาเพื่อการตรวจสอบความถูกต้องความเรียบร้อยสมบูรณ์ของข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง
3. การประมวลผลข้อมูล (Processing Data) หมายถึง การกำหนดขอบข่ายการประมวลผลการดำเนินการ นำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบแล้ว และมีความสัมพันธ์กันมาแปลงเป็นสารสนเทศ ซึ่งอาจจะใช้คน หรือเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องประมวลผล

4. การจัดหน่วย หรือคลังข้อมูล (Organizing Data or Storage) หมายถึง การจัดให้มีแหล่ง รวบรวมข้อมูล และสารสนเทศไว้ในหน่วยงาน มีระบบการจัดเก็บข้อมูล มีครุภัณฑ์และอุปกรณ์ในการจัดเก็บข้อมูลซึ่งอยู่ในรูปแบบของเอกสารหรือข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analyzing Data) หมายถึง การจัดกลุ่มข้อมูลให้ตรงกับความต้องการใช้ของหน่วยงาน ซึ่งอาจจะผ่านกระบวนการทางสถิติ โดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ ข้อมูล และมีการรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล

6. การนำข้อมูลไปใช้ (Using Data) หมายถึง การนำข้อมูลไปใช้ในการบริหารงาน เช่น การวางแผน การตัดสินใจ เป็นต้น

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในปีการศึกษา 2555

ครูผู้รับผิดชอบระบบสารสนเทศ หมายถึง ครูประจำการหรือครูที่ปฏิบัติงานระบบสารสนเทศ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในปีการศึกษา 2555

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ หมายถึง ผลที่เกิดจากการบริหารจัดการ การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จ

โรงเรียนแกนนำ ICT หมายถึง โรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นด้านระบบสารสนเทศ และคอมพิวเตอร์ จากการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสภาพการปฏิบัติ การบริหารจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
2. เป็นแนวทางการพัฒนา และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการระบบสารสนเทศ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบระบบสารสนเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 สามารถนำไปปรับปรุงวางแผนการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. เป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนด้านการบริหารจัดการระบบ
สารสนเทศในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY